

МАДОУ «Центр развития ребенка – детский сад «Солнышко»

УТВЕРЖДАЮ:
Заведующая МАДОУ «ЦРР-д/с
«Солнышко»
_____ Беребенюк А.Г.

ПРОГРАММА
ПО БУРЯТСКОМУ ЯЗЫКУ
«АМАР МЭНДЭЭ, ҮХИБҮҮД!»

ГО «Поселок Агинское», 2022г

Пояснительная записка

Общая характеристика

Программа по бурятскому языку разработана в соответствии с Федеральным государственным образовательным стандартом дошкольного образования и Примерной программе по бурятскому языку для детей дошкольного возраста, не владеющих бурятским языком, разработанной творческим коллективом под руководством профессора Цыденова С.Ц., где определены цели, задачи, планируемые результаты и содержание предмета.

Педагогическая целесообразность разработки программы состоит в создании благоприятных условий для максимального раскрытия индивидуального и творческого потенциала детей.

Актуальность данной программы обуславливает ее практическую значимость.

Данная программа предназначена для детей дошкольного возраста, не владеющих бурятским языком. Она учитывает психофизиологические и методические особенности овладения бурятским языком детей, у которых первым языком является русский язык. Для составления программы была проанализирована литература по методике обучения вторым языкам детей дошкольного возраста.

Изучение бурятского языка со второй младшей группы. Речь идет о плавном, методически обоснованном частичном погружении детей в бурятскую языковую среду. Согласно этой идее вначале в фоновом режиме ребенку порционно подается языковой, речевой и социокультурный материал.

Этот процесс предполагает, что дети слушают бурятскую музыку, детские песни на бурятском языке, смотрят мультфильмы, спектакли на бурятском языке, слушают речь учителя бурятского языка, воспитателей, обращенную к ним, к его друзьям и родителям. Затем дети вовлекаются в процесс общения в рамках режимных моментов в течение дня. Дети учатся понимать стимулы к действиям, различные указания, названия предметов.

На следующем этапе дети начинают говорить: сначала отдельные слова, затем словосочетания, предложения и фразы.

Обязательным условием, методом и приемом обучения бурятскому языку детей дошкольного возраста является игровая деятельность. Дети дошкольного возраста характеризуются большой восприимчивостью к познанию всего нового, что позволяет им овладевать основами общения на новом для них языке с меньшими затратами времени и усилий по сравнению с детьми других возрастных групп.

Дети дошкольного возраста обладают исключительной механической памятью, способностью без особого труда запоминать услышанный ими материал. У детей дошкольного возраста развита способность к имитации. Благодаря этим способностям язык легко усваивается детьми в дошкольном возрасте. Опыт обучения языкам детей в дошкольном возрасте не констатировал ни одного отрицательного влияния на общее развитие детей.

Данная программа направлена на создание стартового уровня для дальнейшего изучения бурятского языка в школе. Данный курс предполагает в младшей, средней, старшей и подготовительной группах по 72 учебных занятия ежегодно (из расчета 1 учебное занятие по 20-25, 25 - 30 минут). Частота проведения занятий составляет 2 часа в неделю.

Организация обучения бурятскому языку по данной программе нацелено на достижение органического единства условий, обеспечивающих детям максимально полное, соответствующее возрасту развитие и одновременно полное эмоциональное благополучие и счастливую жизнь каждого ребенка.

ПЛАНИРУЕМЫЕ РЕЗУЛЬТАТЫ

Цель и задачи обучения

Цель - научить детей, не владеющих бурятским языком основам, общения на бурятском языке в устной форме.

Задачи:

- формирование элементарных произносительных, лексических и грамматических навыков;
- развитие умения говорения в монологической и диалогической форме в рамках тем и ситуаций, обозначенных в программе;
- развитие начального умения аудирования устной речи на бурятском языке.

Требования по видам речевой деятельности

Говорение:

- научить детей обмениваться мыслями в вопросно-ответной форме в сфере повседневного общения;
- научить детей делать краткие сообщения на заданную тему, по предложенной ситуации;
- научить детей соблюдать элементарные правила речевого и неречевого этикета.

Аудирование:

- научить понимать на слух бурятскую речь в несложной грамматической форме разговорно-бытового характера.

Ожидаемые результаты:

По окончании курса бурятского языка дети должны быть способны:

- приветствовать, прощаться, представлять себя, благодарить на бурятском языке;
- понимать обращенную к ним речь, реагировать на неё соответственно ситуации;

- считать до 10;
 - отвечать на заданные вопросы и самим задавать их, используя формы вежливого общения;
 - описывать предмет (по размеру, цвету, качеству);
 - указывать на принадлежность предмета определенному лицу;
 - описывать свои действия и действия других лиц;
 - рассказывать о себе, называть членов семьи, свое имя;
- рассказывать о жизни в детском саду, используя знакомую лексику и речевые клише;
- давать краткое описание сюжетной картинки или окружающей обстановки;
 - строить текст (2-6 предложений в зависимости от способностей ребенка);
 - самостоятельно находить речевые решения в новой обстановке
 - рассказывать рифмовки на бурятском языке, строить краткие диалоги, петь песенки, танцевать ёхор с использованием изученных движений.

Контроль

Контроль качества усвоения языкового и речевого материала:

- текущий и итоговый контроль в игровой форме с использованием наглядно- иллюстративного материала;
- работа с родителями.

Содержание

(Описание модулей образовательной деятельности в соответствии с направлениями развития ребенка в пяти образовательных областях: социально-коммуникативной, познавательной, речевой, художественно-эстетической и физического развития)

Модули образовательной деятельности в соответствии с образовательной областью.	Социально-коммуникативное развитие	Познавательное развитие	Речевое развитие	Художественно-эстетическое развитие	Физическое развитие
Танилсая, нүхэд!	Удовлетворение потребности в общении и социальных контактах. Приобщение детей к ценностям сотрудничества с другими людьми.	Развитие у детей общих представлений об окружающем мире, о себе, других людях.	Формирование умения вступать в коммуникацию с другими людьми: приветствовать, прощаться, представлять себя.	Развитие у детей интереса к эстетической стороне действительности, ознакомление с разными видами и жанрами искусства.	Побуждение детей выполнять физические упражнения и занятия различными видами спорта.
Минии нааданхайнууд	Создание условия для свободной игры детей, организация и поощрение участия детей в сюжетно-ролевых, дидактических, развивающих компьютерных играх и других игровых формах; поддержание творческой импровизации в игре.	Создание насыщенной предметно-пространственной среды, стимулирующей познавательный интерес детей, исследовательскую активность. Поощрение интереса детей к различным развивающим играм и занятиям.	Формирование умения слушать, воспринимать речь говорящего и реагировать на нее собственным откликом, адекватными эмоциями. Указывать на принадлежность предмета определенному лицу.	Создание художественных образов с помощью пластических средств, ритма, темпа, высоты и силы звука.	Поддержка интереса детей к подвижным играм, занятиям на спортивных снарядах, упражнениям в беге, прыжках, лазании, метании и др.
Манай бэе, сэбэрые сахия!	Создание условия для формирования у ребенка положительно го самооощени я –	Создание возможности для развития у детей общих представлений об окружающем мире, о себе, других людях, в	Формирование фонематического слуха, правильного звуко- и словопроизношения, умения контролировать	Обучение восприятию действительности разными органами чувств.	Развитие у ребенка представлений о своем теле, произвольности и действий и движений ребенка.

	уверенности в своих возможностях. Воспитание уважения и терпимости к другим детям и взрослым, вне зависимости от их национальности, пола, внешности.	том числе общих представлений в естественнонаучной области.	свою речь. Описывать предмет (по размеру, цвету, качеству).		Развитие у детей ответственности о отношении к своему здоровью.
Минии эбтэй бүлэ	Развитие положительного отношения к себе и своим родственникам. Обучение распознавать эмоциональные переживания и состояния окружающих, выражать собственные переживания.	Развитие представлений в сфере знаний о семье, родословной, родственных отношениях в семье.	Формирование умения называть свое имя, членов семьи рассказывать о себе, о своей семье, родственниках. Считать до 10.	Формирование умения распознавать и создавать художественные образы на тему «Моя семья» в разных видах деятельности.	Развитие крупной и мелкой моторики.
Үбэл. Шэнэ жэл.	Предоставление детям возможности принимать участие в различных событиях, планировать совместную работу. Предоставление детям возможности выражать свои переживания, чувства, взгляды, убеждения и выбирать способы их выражения, исходя из имеющегося у них опыта.	Способствование приобретению многообразного опыта соприкосновения с объектами природы.	Формирование умения делиться впечатлениями. Разучивание стихотворений, скороговорок, чистоговорок, песен; организация речевых игр, стимулирование словотворчества. Формирование умения строить текст (2-6 предложений в зависимости от способностей ребенка).	Обогащение чувственных впечатлений, развитие эмоциональной отзывчивости на красоту природы и рукотворного мира, сопереживания персонажам художественной литературы и фольклора. Создание художественных образов с помощью пластических средств, ритма, темпа, высоты и силы звука.	Пропаганда пользы здорового образа жизни, зимних видов спорта.
Эдээ хоол	Воспитание уважения к мнениям, желаниям, взглядам других людей. Развитие у детей социальных навыков,	Формирование умений классифицировать предметы, явления, выявлять последовательности в процессе действий. Формирование	Формирование умения устанавливать контакты, выражать просьбу, благодарить, предлагать, отказываться. Формирование	Демонстрация произведений искусства, фильмов об особенностях национальной кухни.	Ознакомление с этнокультурными правилами здорового питания.

	решать конфликты, договариваться, соблюдать очередность.	первичных представлений о геометрических формах и признаках предметов и объектов. Формирование представления об использовании слов, обозначающих числа.	умения соблюдать национальный речевой этикет при поведении за столом.		
Сагаалган	Формирование у детей представлений о добре и зле, создание условий освоения этических правил и норм поведения. Воспитание уважения и терпимости к другим детям и взрослым, вне зависимости от их социального происхождения, национальной принадлежности, языка, вероисповедания, возраста, личностного и поведенческого о своеобразия.	Ознакомление с особенностями празднования национального праздника Сагаалган. Усвоение детьми ценностей, норм и правил, принятых в бурятской культуре.	Развитие способности к использованию речи в повседневном общении. Формирование умения речевого поведения в дни празднования Сагаалгана. Формирование умения рассказывать рифмовки на бурятском языке, строить краткие диалоги, петь песенки, танцевать ёхор с использованием изученных движений.	Ознакомление детей с произведениями бурятских авторов и произведениями народного творчества, рассматривание иллюстрации в художественных альбомах. Создание художественных образов с помощью пластических средств, ритма, темпа, высоты и силы звука.	Ознакомление детей с национальным и видами спорта
Хубсахан	Развитие у детей чувства личной ответственности, ответственности за другого человека, чувства «общего дела», понимания необходимости и согласовывать с партнерами по деятельности мнения и действия.	Формирование умений классифицировать предметы, явления, выявлять последовательности в процессе действий. Формирование первичных представлений о геометрических формах и признаках предметов и объектов.	Формирование интонационной и грамматической сторон речи. Формирование умения комментировать свои действия и действия других. Задавать вопрос, отвечать на вопрос, самостоятельно находить речевые решения в новой обстановке	Ознакомление детей с произведениями народного творчества, рассматривание иллюстрации в художественных альбомах, развитие эмоциональной отзывчивости на красоту рукотворного мира.	Развитие координаций движений, определения правой, левой сторон.

	Предоставлен ие возможности выбора содержания и способов своей деятельности.				
Амитад ба шубууд	Создание условия для развития бережного, ответственног о отношения ребенка к окружающей природе, усвоения детьми правил безопасного поведения.	Формирование понимания, что окружающий мир полон загадок, тайн, которые еще предстоит разгадать. Открытие познавательной перспективы дальнейшего изучения природы, мотивации расширять и углублять свои знания.	Формирование и развитие звуковой культуры, образной стороны речи. Формирование умения давать краткое описание сюжетной картинки или окружающей обстановки.	Организация экскурсии на природу. Экспериментиров ания с цветом, придумывание и создание композиций; осваивание различных художественных техник, использование разнообразных материалов и средств.	Развитие ловкости, координации движений, силы, гибкости, правильного формирования опорно- двигательной системы детского организма.
Манай гэр	Способствова ние освоению детьми элементарных правил этикета и безопасного поведения дома, на улице. Создание условия для развития бережного, ответственног о отношения ребенка рукотворному миру.	Знакомство с названиями улиц, зданий, сооружений, организаций и их назначением, с транспортом, дорожным движением и правилами безопасности, с различными профессиями людей. Формирование пространственн ого восприятия.	Формирование умения рассказывать о жизни в детском саду, используя знакомую лексику и речевые клише Обсуждения с детьми действий, осуществляемых ими. Развитие способности к использованию речи в повседневном общении.	Развитие эмоциональной отзывчивости на красоту рукотворного мира.	Организация пространствен ной среды с соответствующ им оборудование м как внутри помещения, так и на внешней территории и формирование умения ориентировать ся в пространстве.

Тематическое планирование с определением основных направлений развития ребенка

Тематическое планирование в младшей, средней, старшей и подготовительных группах представляет собой описание целей в рамках изучения определенного модуля, речевого (языкового) материала, описание предметно-развивающей среды и дополнительных учебно-методических средств. Разделение материала по возрастным группам позволяет проследить динамику речевого развития детей, а также дает возможность варьировать его содержание: минимизировать или расширять в соответствии с уровнем и условиями обучения.

Багашуулай бүлэг / Младшая группа (3-4 года)

	Темэ/Модуль	Зорилго /Цель	Хэлэлгэ /Речевой материал	Хэрэгсэл/ Предметно- развивающая среда	Хабсаргалта /Приложение
1	Танилсая, нүхэд! 8 хэшээл	Үхибүүдые мэндэшэлсэжэ хургаха. Хургануудаа буряадаар нэрлэн тоолуулжа хургаха. Хүбүүн ба басагыг, томо - жааханийг илгаруулан хэлэжэ хургаха.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Сайн байна, баяртай, энэ, хүбүүн, басаган, томо, жаахан. Барбаадай, Батан туулай, Тоохон тобшо, Толи байса, Бишыхан шэгшүүдэй. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Ерэгты наашаа, харагты наашаа, нуугты, бодогты, дуулая.	1.Буряад хубсаһатай хүүхэлдэйнүүд. 2. Хургандаа үмдэхэ жаахан хүүхэлдэйнүүд.	Хурганууд тухай дуун: «Барбаадай батан туулай, тоохон тобшо, толи байса, бишыхан шэгшүүдэй».
2	Манай нааданхай нууд. 8 хэшээл	Нааданхайнуудаа нэрлэн хэлэжэ, тэдэ ямар бэ, алинийн хэнэйб гэжэ хэлэжэ хургаха.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Энэ бүмбэгэ, баабгай, шандаган, хүүхэлдэй, миисгэй, нохой. Баабгай - томо, шандаган - жаахан. Энэ томо нохой, энэ жаахан нохой. Энэ мини бүмбэгэ - энэ шини бүмбэгэ. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Энэ юун бэ? Шандаган ямар бэ? Энэ шандаган томо гү, али жаахан гү? Энэ хэнэй	1.Фланелеграф дээрэ няагаад харуулха амитадай дүрэнүүд. 2. Саарһаар хэһэн хүүхэлдэйнүүд. 3. Амитадай масканууд.	Жороо үгэ: «Баабгай, баабгай баахалдай» Дуун Үг.Ц.Бадмаевай, Хүг.Б.Цырендашиг вай «Баабгалдай»;

			нохойб? Минии хүүхэлдэй жаахан. Шинии хүүхэлдэй томо. -Бүмбэгөөр наадая!		Физминутка: «Дүүжэн –даажан».
3	Хүнэй бэсын хубинууд. 8 хэшээл	Хүнэй бэсын хубинуудыг нэрлэжэ хургаха. Үхибүүдтэ гар нюураа хайн угаахын, сэбэрээр ябахын шухалые, хүнэй бэсын хубинууд ямар үүргэ дүүргэнэб гэхэниие ойлгуулха.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Толгой, хамар, шэхэн, шүдэн, нюдэн, гар, хүл, сэбэр, муухай, угаая. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Туянын толгой (шүдэн) үбдэнэ. Эмшэлэе. Үбдэнэгүй. Шинии гар сэбэр, (муухай). Баярай гар сэбэр гү?	1. Плакат «Хүнэй бээ». 2. Дидактическа наадан «Зүбөөр суглуула» 3. Лепбук «Бэсын хубинууд».	Шүлэг: «Ухан угаа нюурым» Физминутка: Гараа дээшэнь-доошонь, толгойгоо хажуу тээшэнь: иишээ-тиишээ; Доошоо нуугты-дээшээ бодогты!
4	Минии эбтэй бүлэ 8 хэшээл	Түрэлхидөө нэрлэжэ хургаха. Бүлэ гээшэ юун бэ гэжэ ойлгуулха. Эжы абадаа дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Эжы, аба, ахай, эгэшэ, дүү хүбүүн, дүү басаган. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Энэ хэн бэ? Энэ шинии эжы гү? Шинии эжы хэн гэжэ нэрэтэйб?	1. Хургандаа үмдэхэ эжын, абын жаахан зурагууд. 2. Лото «Бүлэ».	Дуун «Эжыдээ дуратайб» Наадан: хургандаа түрэлхидэй зурагуудыг үмдэхүүлээд, тэдэниие нэрлэхэ, хөөрэлдүүлхэ.
5	Үбэл.Шэнэ жэл. 8 хэшээл.	Үбэлэй саг туухай мэдээсэл үргэдхэхэ. Үбэлэй саг харуулһан тэмдэгүүдыг нэрлэжэ шадаха болгохо.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Газаа хүйтэн, сагаан саһан, ногоон хасуури, улаан, хүхэ, шара, наадая, нэгэн, хоёр, гурба, дүрбэ, таба. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Газаа хүйтэн болоо. Саһан ороно-саһан ороногүй. Хасуури гоё. Нааданхайнууд гоё.	1. Үбэлэй календарь. 2. Хасуури, элдэб унгэтэй нааданхайнууд. 3. Зөөлэн нааданхайнууд.	Шэнэ жэл тухай шүлэг, дуунууд. Физминутка: «Саһан ороно-оронотой».
6.	Эдээн хоол. 8 хэшээл	Үхибүүдыг эдээн хоол тэмдэглэһэн үгэнүүдтэй	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: сай, хилээмэн, хартаабха, мяхан, бообо, бууза, хүн, шүлэн,	Эдээн хоол ба аяга табак тэмдэглэһэн	Жороо үгэ: Нэгэн, хоёр гурба-

		танилсуулха. Эбтэйгээр наадахыг хүмүүжүүлхэ.	амтатай, хайн даа, эдээлээ, хуугты, үгы, би садааб. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: сай уугты, үгыт даа, дэлгүүр ошое, эди даа, уу даа, айлшад ерээ, орогты, хуугты!	нааданхайнууд, зурагууд, айлшаар ерэхэ хүүхэлдэйнүүд ба зөөлэн нааданхайнууд, шэдитэ туулмаг, сүүмхэ г.м.	намда бууза бии; нэгэн, хоёр гурба-шамда бууза бии; Наадан: «Шэдитэ туулмаг», «Дэлгуур».
7.	Сагаалган. 8 хэшээл	Үхибүүдтэ Сагаалган тухай мэдэсэ үгэхэ. Һайндэртэ хабаатай үгэнүүдтэй танилсуулха, хэлэжэ һураха. Ухаан бодол хүгжөөхэ. Һайн зан хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Сагаалган, Сагаан һарааар! Сагаалганаар! Шагай наадан, ёохор, хатарая, дуулая, наадая, эдээлээ. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Сагаалагты, һу уугты, сай уугты, шүлэ эдие,бууза эдие, амтатай, хайн даа. Би садааб. Шагай наадая! Хэды шагайб?(нэгэ шагай, хоёр шагай г.м.).	1.Сагаалган тухай зурагууд, буряад эдээ тэмдэглэһэн нааданхайнууд. 2.Модоор хэһэн морин. 3.Шагайнууд, һэеы гэр, туулмаг, ханза.	Сагаалган тухай дуун Үг. Г.Дашабыловой, хүг. Ст. Улахоновой «Сагаалган» Ёохор «Төөхэй зандан..» Үрээлнүүд.
8	Хубсаһан. 6 хэшээл	Хубсаһа тэмдэглэһэн үгэнүүдтэй үхибүүдые танилсуулха, хэлүүлжэ хургаха. Шагналга, аянгалга хүгжөөхэ. Хубсаһандаа наринаар, сэбэрээр хандахыг хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Малгай, дэгэл, гутал, бээлэй, үмдэн, самса. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Хубсаһан, хубсаһаяа үмдэе, хубсаһаяа тайлая, газара, гэртээ ороо, газар гоё даа!	1.Хүүхэлдэйнүүд ба зурагууд: элдэб бүрийн унгэтэй малгайнууд. 2.Хубсаһанай ханза.	Дуун Үг.Ш.Нимбуевай, хүг. Д.Аюшеевай «Тоб-тоб тоборооб» Шүлэг Ж. Зимин «Наран наашаа» Наадан «Хубсаһанай дэлгүүр», «Газар гара!», «Үмдэе-тайлая!»

9.	Амитад. Шубууд. 8 хэшээл	Амитад ба шубуудыг нэрлэн үгэнүүдтэй танилсуулха. Үхибүүдэй ама хэлэлгэ хүгжөөхэ. Амитадыг ба шубуудыг гамнаха, тэдэндэ туһалха хэрэгтэй гэжэ үхибүүдтэ ойлгуулха.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Хулгана, миисгэй, морин, тэмээн, үхэр, хонин, ямаан, шоно, баабгай, үнэгэн, заряа, шубуухай, ябана, нийдэнэ. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: намнана, хоргодоо, хулганын гэр, миисгэйн гэр, түргэн-удаан, унтана-унтанагүй, хуугыш-бодыш.	1.Фланелеграф дээрэ гү, али фетр дээрэ талмай, харгы, гэр, ой, амитад. 2. Зөөлэн нааданхайнууд. 3. Гэр хэхэ зөөлэн ба хатуу тэбхэрнүүд. 4. Гэрэй ба зэрлиг амитадай, шубуудай зурагууд.	Дуун Үг.Ц.Бадмаевай, Хүг.Б.Цырендашиевай; «Баабгалдай», «Баабгайн мёодхон»; Наадан «Ой ошоё».
10.	Миний гэр. 6 хэшээл	Гэр байрада хамаатай үгэнүүдтэй үхибүүдыг танилсуулха, зүбөөр хэлэжэ хургаха. Оршон тойрон байһан юумэнүүдээр һонирхохо, ажаглан шүүмжэлхэ хэрэгтэй гэжэ үхибүүдтэ ойлгуулха.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Гэр, үүдэн, орон, сонхо, шэрээ, хуудал. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: үндэр гэр, набтар гэр, томо гэр гү, али жаахан гэр гү? Газаа гарая. Гэртээ ороё! Нааданхай хаанаб? Ологты. Энэ юун бэ? Үүдэ нээгты, сонхо хаагты.	1.Хүүхэлдэйнүүд тэбхэрнүүд, гэрнүүд. 2.Ямар гэрнүүд байдаг бэ гэжэ презентаци .	Наадан «Газаа гарыш-гэртээ орыш». Онтохон «Гэрхэн».

Дунда наһатайшуулай бүлэг / Средняя группа (4-5 лет)

	Төмөр	Зорилго	Хэлэлгэ / Речевой материал	Хэрэгсэл /Предметно-развивающая среда	Хабсаргалта
1	Танилсая, нүхэд! Хэшээл 8 хэшээл	Үхибүүдые мэндэшэлсэжэ, өөрынгөө нэрэ хэлэжэ шадаха болгохо. Үхибүүдтэ бүлэг соогоо ямар дурим сахиха хэрэгтэйб гэжэ ойлгуулха. Эбтэйгээр бэе бээдээ хандахые хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Амар сайн, баяртай. Минии нэрэ Айлана. Ерэгты наашаа, хуугты, сай уугты! Амтатай, хайн даа, Энэ минии нүхэр, бэрхэ хүбүүн, бэрхэ басаган. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Гүйлдэе, нүхэд! Бү гүйлдэгты! Наадае, хоргодоё, нюдөө анигты! Би бэдэрнэб. Хаанабта? Энэ байнаш, би олооб. Шинии нэрэ хэн бэ?	Буряад хубсаһатай хүүхэлдэйнүүд. 2. Туһатай (опорно) зурагууд. 3. Хургандаа үмдэхэ жаахан хүүхэлдэйнүүд.	Шүлэг-дуун Ш.Нимбуев «Һайхан даа». Дуун «Дүүжэн-даажан».
2	Манай нааданхайнууд 8 хэшээл	Нааданхайнуудаа нэрлэжэ, тэдээн тухайгаа нэгэ бага хөөрөжэ хургаха. Урид гараһан үгэнүүдээ дабтаха. Нааданхайнуудаа сэбэрээр абажа ябахые хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Минии, хүүхэлдэй, бүмбэгэ, морин, тэмээн, шоно, шандаган, баабгай, хайхан-хайхан бэшэ, үгыт даа, түхэрёон, улаан, шара, бүмбэгэ, дэбхэрнэ, миисгэй, хулгана, томо гэр, жаахан гэр. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: -Туулмаг соо нааданхайнууд байна, харая! Энэ бүмбэгэ шинии гү? Бүмбэгэ түхэрёон, шара, хайхан. Бүмбэгэ дэбхэрнэ.	1.Зөөлөн нааданхайнууд. 2. Саарһаар хэһэн хүүхэлдэйнүүд. 3.Баабгайн, миисгэйн масканууд; 4. Зөөлөн гү, али модон кубигууд (тэбхэрэлжэнүүд).	Жороо үгэ: Баахар, баахар баахаргаа Дуун Үг.Ж.Зимин, хүг. П. Дамиранов «Бүмбэгэ»; -Физминутка: «Бум, бум бүмбэгэ, бүмбэлзэнэ».
3	Хүнэй бэеын хубинууд 8 хэшээл	Хүнэй бэеын хубинуудые нэрлэжэ саашань хургалга. Үхибүүдые хэлэлгэ шэнэ үгэнүүдээр баяжуулга. Буряад абяануудые	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Минии толгой, хамар, шэхэн, шудэн, гар, хүл, сэбэр гар, муухай гар, гараа угаая, нюураа угаая! Наадая! Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Газаа гарая, наадая! Гүйлдэе, дэбхэрэе, наадая! Группадаа, гэртээ ороё!	1. Лепбук «Бэеын хубинууд». 2.Стол дээрэ наадаха наадан: «Сэбэр-муухай - зубөөр суглуула». 2.Үйлэ харуулһан	Наадан: 1.«Хоргодуулая»(То лгойгоо гараа, хулөө) хоргодуулая!) 2. «Гарай хурганууд»

		зүбөөр үгүүлхэ. Үхибүүдтэ гар нюураа хайн угааха, сэбэрээр ябахын ухалые ойлгуулха.	Унашоо, гарын мухай, хүлын мухай болоо. Ошогты, гараа угаагты, гараа угаая! Минии гар муухай, минии гар сэбэр. Гэдэһэн үбдэнэ. Юун үбдэнэб? Эм уугты! Үбдэнэгүй.	элдэб зурагууд. 3. Бэын хубинуудай зурагууд; 4.Эмшэнэй хэрэгсэлнууд.	(Дуудаха хурганууды:Барбаа дай наашаа харыш!) 3. «Хүлэй хурганууд». Тоолое, нэрлэе.
4.	Минии эбтэй бүлэ. 8 хэшээл	Түрэлхид тухайгаа хөөрөжэ хургаха. Шэнэ үгэнүүдээр хэлэлгэ баяжуулха, хүгжөөхэ; Буряад үгэнүүдые зүбөөр үгүүлхэ; Багшын хэлэһые ойлгохо ба харюу үгэжэ шадаха болгохо; Үхибүүдэй ухаан бодолын хүгжөөхэ; Аха дуунэртээ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Би, эжы, аба, хүгшэн эжы, үбгэн аба, ахай, эгэшэ. Минии эжы Светлана,Минии аба Николай. Аба ажалдаа, гэртээ, тиимэ /угы, шинии,/минии. Эжыдээ дуратайб! Унтана, эдеэлнэ, наадана. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: -Эжы (аба) ажалдаа гү? Эжы (аба) гэртээ гү? - Эжы хаанаб? Аба хаанаб?(ажалдаа) -Хүгшэн эжы хаанаб? Үбгэн аба хаанаб?(гэртээ) -Ахай хаанаб? Эгэшэ хаанаб? (газаа гараа, газаа наадана).	1. Хургандаа үмдэхэ жаахан эжы, аба, ахай, эгэшэ, би- гэһэн зурагууд . 2. Саарһаар хэһэн (зураатай) түрэлхтдэй дүрэнүүд. 2. Саарһаар хэһэн гэр. 3. Тэбхэрнуудээр хэгдэһэн гэр. 4. Хүүхэлдэйнүүд . 6. Лепбук.	Шулэг :Ц-Д Дондогой «Эжы минии –наран» -Дуун «Эжыдээ дуратайб» -Наадан: 1. «Гэртээ-ажалдаа» 2.Хургандаа зурагуудые үмдөөд дуу дуулаха: Аба (эжы) - хурган хаанабши ?
5	Үбэл.Шэнэ жэл. 8 хэшээл	Үбэлэй саг туухай мэдээсэл ургэдхэхэ, баяжуулха; Эдэбхитэй хэлэлгэ хүгжөөхэ: үбэл тухай хөөрэлдэжэ хургаха. Багшын хэлэһые ойлгохо харюу үгэхэ, холбоо үгэнүүдые үргэнөөр хэлэжэ хургаха.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Газаа, хүйтэн - дулаан ,саһан сагаан, томо - жаахан, саһан ороно, гоё, ногоон, хасуури, хатарая, дуугаа дуулая! Шандаган, үнэгэн, баабгай, шоно. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Газаа хүйтэн гү? Хүйтэн. Газаа гарая, наадая! -Үхибүүд газаа наадана. Газаа саһан ороно гү? Саһан сагаан. -Тоолое! Нэгэн, хоёр, гурба, дүрбэ, таба. Үхибүүд , ерэгты наашаа, наадая! Шэнэ жэлээр!	1. Туһалагша тэмдэгүүд : газаа хүйтэн, дулаан, саһан ороно-саһан ороногүй 2.Хүбэнгөөр хэһэн саһан. 3.Хасуури, элдэб үнгэтэй нааданхайнууд . 4. Лепбук.	Наадан: 1.«Саһануудые суглуулая» (томо- жаахан) 2. «Хэды нааданхайнууд бэ, тоолое!» 3. «Ямар үнгэтэйб?». 4.Даабари: холбоо үгэнүүдые хэлүүлхэ: -Саһан, саһан

					сагаан саһан, Томо саһан, Жаахан саһан...»
6.	Эдээн хоол. 8 хэшээл	Үхибүүдые айлшадые угтажа, сай уулгажа ба эдеэлүүлжэ һургалга. Эбтэйгээр наадахые хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Сай, хүн, хилээмэн, хартаабха, шүлэн, мяхан, бууза,уугты, эдигты, угыт даа, амтатай-амтагүй, халуун-хүйтэн,һайн даа, би садааб. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Сай ууха гүш, али һү ууха гүш? (Сай/ һү). Һүн амтатай гү? (Амтатай / амтагүй) -Манайда айлшад ерээ: сай уулгая, эдеэлүүлэе! Эдеэлэе!Дэлгүүр ошое!	Эдэе хоол ба аяга табак тэмдэглэһэн нааданхайнууд, зурагууд , айлшаар ерэхэ хүүхэлдэйнүүд ба зөөлэн нааданхайнууд, шэдитэ туулмаг, сүүмхэ г.м.	Наадан: «Айлшадые угтая», «Дэлгуур» Физминутка: Орогты! Һуугты! Бодогты! Гарагты!
7.	Сагаалган. 8 хэшээл	Үхибүүдэй Сагаалган һайндэр тухай мэдээсэ үргэдхэхэ. Урда жэл гараһан үгэнүүдые эдэбхитэйгээр хэлэлгэ соонь хэрэглүүлхэ. Һайндэртэ һонирхол түрүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Сагаалган, Сагаан һараар! Сагаалаганаар! Шагай наадан, ёохор, наадая, дуулая, хатарая, эдеэлэе. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Айлшад ерээ, Сагаан һараар, үхибүүд, һү уугты, зөөхэй эдие,бууза эдие, амтатай, һайн даа, Дүхэриг болоод байгты, ёохор хатарая, дуугаа дуулая! Шагай наадая! Хэды шагайб: нэгэ шагай, хоёр шагай. -Ямар үнгэтэйб? (шара, улаан, ногоон, хүхэ).	Сагаалган тухай зурагууд, буряад хубсаһатай хүүхэлдэйнүүд, буряад эдэе тэмдэглэһэн нааданхайнууд. Шагайнууд, һэеы гэр. Туулмаг, ханза.	Дуун: Үг. Г.Дашабыловой, хүг. Ст. Улахоновой «Сагаалган» -Ёохор «Төөхэй зандан..» - шүлэгүүд ба үрээлнүүд.

8	Хубсаһан. 6 хэшээл	Хубсаһа тэмдэглэһэн үгэнүүдые үхибүүдтэ, хэлүүлхэ, дабтаха. Хубсаһаяа, сэбэрээр абажа ябахые, түргөөр хубсалхые хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Малгай, дэгэл, гутал, бээлэй, самса, оймһон, үгыт даа-абыт даа. Найхан- муухай, минии- шинии, шара, улаан, ногоон, хүхэ, газаа гарая-группадаа ороо, үмдэе-тайлая; Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: хубсаһан, хубсаһаа үмдэе, хубсаһаа тайлая, буряад малгай. Малгай үгэ даа! Аба даа. Энэ шинии малгай гү? Минии оймһон үгы. Хаанаб? Бэдэрэе! Энэ байна. Би олооб. Бэрхэш даа!	Хүүхэлдэйнүүд ба тэдэнэй хубсаһан. Хубсаһанай ханза. Саарһаар хэһэн хүүхэлдэйнүүд ба тэдэнэй хубсаһан.	Дуун Үг.Ш.Нимбуевай, хүг. Д.Аюшеевай «Тоб-тоб тоборооб» Наадан «Хубсаһанай дэлгүүр», «Газаа гарая!», «Юун үгыб?»
9.	Амитад. Шубууд. 8 хэшээл	Амитад ба шубуудые нэрлэһэн үгэнүүдтэй танилсуулха, эдэ үгэнүүдые хэрэглэлэгэ бэхижүүлхэ. Амитадта ба шубуудта гамтайгаар хандалага хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Миисгэй-нохой, морин - тэмээн – ямаан, шандаган-шоно-баабгай- үнэгэн, томо-жаахан, найн-муу, ой соо, харгы, жэмэс, хархяаг. Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: намнана, хоргодоо, миисгэй модон дээрэ гараа, нохой хусана, бү хусыш, шубуухай, хүрин-хара-шара, дэбхэрнэ, мяха эдиш - орооһо эдиш, һу уугыш - уһа уугыш нийдэнэ-нийдэнэгүй, унтана-унтанагүй, һуугыш-бодыш.	1.Фланелеграф. 2. Зөөлөн нааданхайнууд. 3. Амитадай бэеын хубинуудай зурагууд.	Дуун Үг.Ц.Бадмаевай, Хүг.Б.Цырендашие вай «Баабгалдай»; Үг.Н.Артагуевагай, Хүг. Б.Батодоржиева «Борбилоохой».
10	Минии гэр. 6 хэшээл	Үхибүүдые гэр байрада хабаатай шэнэ үгэнүүдтэй танилсуулха. Урид танилсаһан үгэнүүдээ үргэнөөр хэрэглэжэ һургаха. Үхибүүдэй һонирхол татаха. Буряад хэлэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.	Үхибүүдэй хэлэхэ үгэнүүд: Гэр, шинии-минии, үндэр-набтар, манай-танай, гоё-гоё бэшэ, сэбэр-муухай, группа соо, үүдэн, орон, сонхо, газаа, наран, үүлэн, шубуухай, гэртээ орыш-газаа гарыш, наадая, гүйлдэе, дэбхэрэе! Үхибүүдэй ойлгохо үгэнүүд: Аяга, шорой, угаая, хамая, ногоон, ургана, урганагүй. Үндэр гэр гэр- набтар гэр, минии гэр- шинии гэр, гоё гэр - гоё бэшэ гэр, шара гэр- хүрин-сагаан гэр, манай группа- танай группа. Нээгыш үүдээ! Хаагыш үүдээ!	1.Хүүхэлдэйнүүд, гэрнүүд, тэбхэрнүүд. 2.Гэрнүүдэй зурагууд.	Гараһан шүлэгүүдээ, дуунуудаа дабтаха Наадан: «Газаа гарыш-гэртээ орыш», «Айлшад ерээ».

Ахашуулай ба бэлэдхэлэй бүлэг / старшая группа и подготовительная группы (5-6-7) лет

Тематическое планирование в старшей и подготовительной группах объединено в один материал в связи с тем, что учет особенностей детей этого возраста позволяет варьировать содержание обучения на том или ином его этапе. Вместе с тем данное примерное тематическое планирование кроме описания целей в рамках изучения определенного модуля и дополнительных учебно-методических средств, представляет собой более подробное описание отдельно языкового (фонетика, лексика и грамматика) и речевого (говорение: монолог, диалог и аудирование) материала. Модули образовательной деятельности по предмету «Бурятский язык как второй» согласуются с основными направлениями развития ребенка в пяти образовательных областях, которые представлены на стр.6-9.

Темэ	Зорилго	Шудалха абяанууд	Шудалха үгэнүүд, холбуулалнууд		Грамматика	Хэлэлгын хэбүүд		Хабсаргалта
			Хэлэлгэ	Шагналга		Хөөрэлгэ	Хөөрэлдөөн	
«Танилс ая, нүхэд»! 6 хэшээл	Үхибүүдые хүнүүдээр танилсажа, хахасажа, хургаха, өөр ба нүхэр тухайгаа хөөрөжэ шадаха болгохо. Буряд абяануудтай танилсуулха, тэдэниие хэлэлгэ	«Ай»абяантай танилсуулха: -а-аа-ай, -са- сай-сайн -ба-бай-байна, -тай-баяртай, -най-танай; - Барбаадай	Сайн байна, баяртай, танилсая, минии, шинии, нүхэр, хүбүүн, басаган, хайн-муу, наадана, дэбхэрнэ, табатай, би, ши, энэ, тиимэ, үгы.	Наадая, хоргодое! Ньюдөө анигты! Би бэдэрнэб. Хаанабта? Энэ байнаш, Би олооб. Танай нүхэр гү? Тиимэ. Манай басаган гү? -Хүбүүд, дэбхэрэе! гүйлдэе!	1.Тусхай асуудал: Энэ хэн бэ? 2.Ньюрай түлөөнэй нэрэнүүдэй зохилдол: Би-Ши; Минии-Шинии; 3.Нэгэнэй ба олоной тоо: басаган-басагад, хүбүүн-	1.Минии нэрэ Туяна. Би табатайб. Би нааданаб. 2.Минии нүхэр Баяр. Баяр хайн хүбүүн. Баяр наадана.	-Танилсая! Шинии нэрэ хэн бэ? -Минии нэрэ Дарима) -Шинии нүхэр хэн бэ? -Минии нүхэр Аяна. -Ши хэдытэйбши? - Би табатайб.	Дуун Үг. Ш.Нимбуев, хуг.Д.Аюшеевай «Тоб, тоб, тоборооб» Жороо үгэ «Дүүжэн даажан» Тоолуур «Гарай табан хурган».

	соонь зүбөөр хэрэглэжэ хургаха. Нэгэнэй ба олоной тоодо зүбөөр үгэнүүдые хэрэглэхые хургаха; Буряад хэлэ дуратайгаар үзэхэые хүмүүжүүлх э.	, табатай, сухалтай, хайн.		Болииш-болигты! хуугты-бодогты!	хүбүүд; 4.Наадана-нааданаб-наадая!			
--	--	----------------------------	--	---------------------------------	------------------------------------	--	--	--

2. «Манай наадан хайнууд». 8 хэшээл	Үхибүүдтэ наадахадаа хэрэглэхэ үгэнүүдые ханажа абуулха дабтаха, бэхижүүлхэ; Нааданхайнуу даа ажаглан хөөрүүлхэ, хөөрэлгыень эдэбхижуулхэ . Гэртээ буряад	«Г» абяантай танилсуулха, үгын дунда зүб үгүүлхэ: Г-г-г-гай-шагай, баабгай,-г-г-г-ган-шандаган, хурган;	Нааданхай, хүүхэлдэй, туг, онгосо, гэр, хонхинуур, шагай, бүмбэгэ, хулгана, миисгэй, үнэгэн, хэрмэн баабгай тэбхэр, түхэрёон, сагаан, хара, шара, улаан, ногоон, хүхэ, хүрин, нэгэн, хоёр, гурба, дүрбэ,	-Үхибүүд, нааданхайнуу даа суглуулагты! Бэрхэнүүд! -Дэлгүүр нээгдээ, ерэгты наашаа, нааданхайнуу дые абагты! -Ямар үнгэтэйб? -Тоолое! Хэды	1.Түлөөнэй нэрэнүүд: Би-намда, ши-шамда; 2.Нэгэнэй ба олоной тоо илгаруулха; нааданхай-нааданхайнуу д; 3.Хандаһан түхэлэй үйлэ үгэнүүд: үгыт даа-абыт даа; хуу-хуугты.	-Энэ бүмбэгэ. Бүмбэгэ түхэрёон, томо, ногоон. Бүмбэгэ хэбтэнэ (мухарина). -Баабгай томо, хүрин. Баабгай унтана. - Ой соо баабгай, хэрмэн, үнэгэн.	-Энэ юун бэ? -Энэ үнэгэн. -Намда онгосо үгыт даа -Абыт даа, мүнгөө үгыт даа. -Абыт даа. - Та хэмта? -Би хэрмэнби. -Орогты, хуугты! Сай уугты! - Сай амтатай	Шүлэг С.Маршак «Бүмбэгэ» Дуун Үг., хүг. Б.Баяртуева й «Чебурашк а ба тэдэнэй нүхэдүүд» Дуун «Дүүжэн- даажан» Наадан
--	---	---	--	--	--	---	---	---

	хэлэн дээрэ хөөрэлдэхэ, хэшээлдээ гараһан үгэнүүдээ хэрэглэхэ гэһэн ажал ябуулха.		таба, бии, үгы, унтана, ябана, һууна, дээрэ, дооро; намда, шамда, үгыт даа, абыт даа.	шагайнууд бэ?		-Стол дээрэ сэсэг, стол доро бүмбэгэ.	гү? – Амтатай, хайн даа. -Автобус соо орогты, һуугты, ябая! -Зай, зай. -Та хаана ошохофта? -Дэлгүүр, (гэртээ) ошохооб.	«Дэлгүүр», «Нүхэд ерээ», «Автобус соо», -«Шагай- наадан» -«Мисгэй ба хулгана».
3.Хүнэй бэсын хубинууд. 8 хэшээл	Хүнэй бэсын хубинууды тэмдэглэһэн үгэнүүды дабтаха, шэнэ үгэнүүды һанажа абаха; Хөөрэлдөөнэй хэлэлгэ саашань хүгжөөхэ; Асуудалда зүб харюу үгэхэ ба асуудалнууды е табижа һургаха; Бэсэ сэбэрээр абажа ябахы хүмүүжүүлхэ.	«Һ» абяатай танилсалга үргэлжэлүүлх э, зүб үгүүлэлгэ: -h-h-h-һан у-һан, -һу-һуу- һуугты; -h-h-h-һай- һайн даа.	Энэ, минии- шинии, толгой, шүдэн аман, гар, хүл, сэбэр гар, муухай гар, гараа угаа, угаа, эмшэн, эм уугты, үбдэнэ - үбдэнэгүй, эдеэлэе, сай, уһа ууя, һайн даа, амтатай, би садааб.	-Үхибүүд, гараа угаагты! -Гараа угаагаа гүт? -Орогты, танай юун үбдэнэб? -Альгаа ташая! -Дүхэриг болоод байя! -Толгойгоо хоргодуулагт ы, хамараа, гараа, хоргодуулагт ы.	1. Мүнөө сагай, үнгэрһэн сагай үйлэ үгэнүүд: гараа угаагаа, гараа угаана, - Хандаһан түхэл: нюураа угаа-угаагты !	-Энэ минии толгой, хүл, гар, хурганууд, гэдэһэн; -Басаган нюураа, гараа угаана, нюураа гараа аршана, һайн, бэрхэ, сэбэр басаган. Басаган эдеэлнэ.	-Шинии гар сэбэр гү? -Минии гар муухай. -Ошо, угаа! - Гараа угаагаа гуш? -Угаагаа. -Минии гар сэбэр болоо. -Минии шүдэн үбдэнэ! -Эмшэлэе, эм уугты! -Шинии шүдэн үбдэнэ гү? -Үбдэнэгүй.	Ород арадай наадан зугаа «Уһан нюурым угаагыш! К Чуковский «Мойдодыр »-бурядаар хэһэгүүд. Д уун Г.Чимитова й , Хүг.К.Радн аевай «Шаасай дуун» - -Наадан: «Эмнэлгын газарта».

4.Манай эбтэй бүлэ. 6 хэшээл	Бүлэ тухайгаа, зураг хараад, хөөрөжэ шадаха болохо; Өөрынгөө бүлэ тухай үхибүүд асуудалнуудта харюусаха; Эжы абаяа хүндэлхэ, аха дүүнэртээ эбтэй байхые хүмүүжүүлхэ.	Түргэн «Э» удаан «ЭЭ»-абяануудые зүб үгүүлхэ, эдэ абяануудтай үгэнүүдые ханажа абаха: -э-э-э-э-жы, эжы, эгэшэ; -ээ-ээ-ээ-дээшээ, хилээмэн, эдеэлэнэ.	Минии, эбтэй, бүлэ, эжы, аба, хүгшэн эжы, үбгэн аба, ахай, эгэшэ, дүү хүбүүн, дүү басаган, дуратайб, хүхюутэй -сухалтай, хаанаб, гэртээ, хууна, унтана, наадана; ажалдаа; газар гарыш, гэртээ орыш.	-Шагнагты, дабтагты, хэлэгты! -Олон үхибүүд-үсөөн үхибүүд-ерээ, орогты, хуугты, сай уугты!-Ахайгаа дуудая!Гэртэ э орыш. Газар гарыш.	1.Юумэнэй нэрын зүгэй падеждэ зохилдол: Эжы-эжыдээ, Аба-абадаа. 2.Нюурай түлөөнэй нэрэ, нюурай частица-Би Туянаб!	-Минии эжы Дарима Николаевна, Минии аба Баатар Дамбаевич, Минии ахай Нима, Би Туянаб. Минии бүлэ эбтэй -Намда дүү хүбүүн бии. Минии дүү хүбүүн Элбэг. -Би эжыдээ дуратайб, абадаа дуратайб. -Минии эжы хайн, хайхан, гоё самсатай.	-Шинии эжы хэн бэ? -Минии эжы Дарима. -Шинии аба хэн бэ? -Минии аба Баатар. -Хүгшэн эжы юу хэнэб? -Хүгшэн эжы хууна /амарна. -Үбгэн аба юу хэнэб? -Үбгэн аба унтана. - Шинии эжы (аба) хаанаб? -Ажалдаа (гэртээ).	Шүлэг Ц-Д. Дондогой «Минии эжы» Дуун үг. Ц-Д.Дондогой , хүг. Б.Цырендашиевай «Эжыдээ Наадан: «Гэртээ орыш-газар гарыш!» Эжы, аба, аха дүүнэр тухай оньһон үгэнүүд.
5. Үбэл. Шэнэ жэл 8 хэшээл	Буряад абяануудые зүбөөр үгүүлхэ; Үбэл тухай богонихон рассказ зохёохо, өөһэд хоорондоо буряадаар хөөрэлдэхэ дадал шадабари	Түргэн ба удаан «Ү-үү»-абяануудые зүб үгүүлхэ, хэлүүлхэ: -Ү-бэл, ү-гы, ү-хи-бүүд, нүхэр; -Үү-лэн, хүбүүн,үүдэн.	Үбэл, саһан, хүйтэн, сэбэр, сагаан, хүхюутэй, гоё, хайхан, газар,үхибүүд, шарга, сана, коньки, наадана, холжорно, Шэнэ жэл, хасуури, ногоон, хадхууртай, гоёлтонууд	Саһаар шэдэлсэе! Манайда айлшад ерээ, угтая! Манай нүхэд ерээ. -Шинии шарга ямар үнгэтэйб? -Хэды саһаханууд бэ ?	1.Мүнөө сагай үйлэ үгэ (үхибүүд наадана, холжорно); 2. Хандаһан түхэл: наадая, холжороё! 3.Юумэнэй нэрэ зэбсэгэй падеждэ хамаадаал (санаар,	Үбэл ерээ. Газар хүйтэн. Саһан ороно-саһан ороногүй, Газар үхибүүд наадана. Хүхюүтэй үхибүүд наадана. - Хүбүүн шаргаар холжорно,	-Газар үбэл гү? -Тиимэ. Газар үбэл. -Газар хүйтэн гү? - Хүйтэн. -Газар саһан ороно гү? -Ороногүй; -Газар гарая, наадая! -Гарая!	Шүлэг Г.Чимитов «Үбэл» Дуун Үг.Г.Чимитовэй, хүг. Ю.Ирдынеевэй «Шэнэ жэлээр» Дуун Үг.хүг. Ю.Ирдынеевэй «Хатар

	бэхижүүлхэ; Бэе бэетээ эбтэй наадахые хүмүүжүүлхэ.		нааданхайнууд.	Хасуури ялалзана, толорно, Нэгэн, хоёр, гурба, хасуури аһыш!	шаргаар, конькигаар). 4.Юрэ хөөрэхэн, асууһан мэдүүлэл.	басаган санаар һолжорно, нүхэр конькигаар һолжорно, -Гоё, һайхан, хасуури, ногоон хасуури, хадхууртай; -Саһан сагаан, сэбэр, һайхан.	-Ерыш наашаа, шаргаар һолжорое! — Зай. - Гүйлдэе! - Гүйлдэе! -Газаа гоё гү? - Газаа гоё даа! - Намда шарга үгытдаа! -Абыт даа.	наадан» Наадан « Хүргэхэб!» «Оршуулаг шад»
6. Эдээн хоол. 6 хэшээл	Урда жэлдэ танилсаһан үгэнүүдэ хэлэлгэ соонь эдэбхижүүлхэ; Эдэе хоол тэмдэглэһэнш энэ үгэнүүдые зүбөөр хэлэхэ, һанажа абаха; Зураг хараад хөөрэхэ; Хөөрэлдөөнэй хэлэлгэ хүгжөөхэ; Суг эбтэйгээр наадахые хүмүүжүүлхэ.	«Н» абяа үгын хойно зүбөөр үгүүлхэ. Хилээмэн, шүлэн, мяхан, тоһон, халуун, дуулаан; «Һ»- абяатай үгэнүүдые зүбөөр үгүүлхэ хүн, уһан,тоһон, һайн даа, һайн.	Сай, хүн, уһан, хилээмэн, хартаабха, шүлэн, мяхан, бууза,тоһон, ээзгэй, зөөхэй, дэлгүүр, уугыш- эдиш, намда, угыт даа-абыт даа, амтатай- амтагүй, халуун- хүйтэн,һайн даа, би садааб.	Харагты, наашаа, Шагнагты! Хэлэгты! Шамда сай,шамда хилээмэн; Ши юу эдихэ дуратайбши? Сагаан эдээн; Дэлгүүр наадая! Хэн жолоошон (наймаашан) болохоб? Би болохоб.	1.Мүнөө сагай үйлэ үгэ: ууна, эдинэ. 2. Хандаһан түхэл: уугыш, эдиш. 3. Юрын асууһан мэдүүлэл (гү частицатай). 4. Юумэнэй нэрын үйлын падеж: Шүлэн-шүлэ, Хилээмэн- хилээмэ, Һүн-һү г.м.;	1.Энэ сай. Эжы сай ууна. Аба шүлэ эдинэ. Ахай бууза эдинэ. Эгэшэ һү ууна. 2. Энэ ээзгэй. Энэ зөөхэй. Энэ тоһон. Би ээзгэй, (зөөхэй, тоһо) эдинэб. Би мяха эдихэ дуратайб. Би компот ууха дуратайб.	-Энэ юун бэ? - Энэ сай. - Сай халуун гү? -Халуун. -Эдээлэе! Һуугты. -Баяр,шүлэ эдиш. -Шүлэн (хилээмэн, бууза) амтатай гү? - Амтатай. - Туяна уһа (сай, һү) уугыш! -Зай, һайн даа. -Дэлгүүр	Дуун Үг. Н.Артугаев а, Хүг. Д.Дымбрыл ов «Баабгай мёодхон» Онһон үгэ А-үзэг, эрдэмэй дээжэ, Аяга сай эдээнэй дээжэ; Наадан «Богони ба ута үгэнүүд».

							ошое! -Ошое. -Та, юу абахабта? -Намда сай үгьт даа. -Абыт даа -Мүнгөө үгьт даа (абыт даа) - Найн даа, баяртай!	
7. Сагаалган 10 хэшээл.	Сагаалган хайндэрэй ёһо заншал тухай мэдэсэ үргэдхэхэ. Нүхэдөө, түрэлхидөө буряадаар амаршалжа хургаха. Багшын жэшээгээр хайндэр тухай нэгэ бага хөөрөжэ шадаха болгохо. Хөөрэлдэлгэ хүгжөөхэ. Сагаалгандаа зорюулжа дуу, шүлэгүүдые сээжэлдүүлхэ,	«Һ» абьяан дээрэ ажал ябуулха, зүбөөр үгүүлхэ,энэ аялгантай үгэнүүдые олохо, үгэ соо хаана дуулданаб г.м. даабари үгэхэ. Үгэнүүд соо ямар түргэн ба удаан аялганууд байнаб гэжэ тэмдэглэхэ, зүбөөр үгүүлхэ. Баярлажа, хүхижэ, амаршалжа	Сагаан нараар, Сагаалганаар! Сагаан нара, Сагаалган, Сагаан эдеэн,баригты, айдшад ерээ, сэлмэг,сэбэр, жаргалтай, найн, хайхан,хүхюутэй , найндэр, үхибүүд, бэлэг, шагай, ёохор, наадая, дуулая,хатарая, эдеэлэе, гүйлдэнэ, хоргодоно, дэбхэрнэ, хүхилдэнэ.	-Амар Мэндээ! Амгалан жэл болохонь болтогой! -Бишэн жэл ерээ! - Үбгэн абаяа, хүгшэн эжыгээ амаршалаа, бэлэг бария! - Хуу булта ерэгты наашаа, басагад байгты, хүбүүд бодогты! Ябая! Хоргодоё!	1.Үйлэ үгын мэдүүлһэн, хандаһан түхэлнүүд: -наадана, наадая! -Эдиш- эдигты-эдие! -Ерыш наашаа, ерэгты наашаа; 2. Мэдүүлэл соо «ба» союз хэрэглэлгэ.	1.Сагаалган- хүхюутэй, сэлмэг, сэбэр, найн, найхан, жаргалтай найндэр! 2.Үхибүүд хүхюутэй наадана, дуугаа дуулана, ёохор хатарна. 3.Манайда айлшад ерээ: нүхэд ерээ: Туяна ерээ, Баир ерээ. Баир ухаатай хүбүүн. Туяна бэрхэ басаган. Нүхэд гүйлдэнэ, хоргодоно,	-Сагаан нараар, Сагаалганаар! - Орогты,хуугт ы! Сагаан эдээ баригты! -Найн даа. -Бууза эдигты, мяха эдигты!Сай уугты, һү уугты! -Найн даа. - Ерыш наашаа, (ерэгты наашаа) ёохор хатарая! -Хатарая! -Үхибүүд,	Дуун Үг. Г.Дашабыл овай, хүг. Ст. Улахоновой «Сагаалган » Ёохор «Төөхэй зандан..» Шүлэгүүд ба үрээлнүүд. Наадан « Айлшадые угтанабди», «Айлшаар өөһэдөө ошобди», Кафе «Буряад

	ёхор хатаржа хургаха.	хэлэлхэн хэлэлгын аянгада анхаралаа хандуулха, уран гоёор, хурсаар хоолойн аялгатайгаар үхибүүдые хэлүүлжэ хургаха.				дэбхэрнэ, хүхилдэнэ. 4. Нүхэд шагай наадана: мори урилдаан ба харбалга наадана.	дуугаа дуулая! -Дуулая! - Нүхэд, шагай наадая! -Наадая! - Намда шагай үгыш даа! -Абыш даа.	эдеэн» «Арбан хоёр хоёр жэлнүүд» г.м.
8. Хубсаһан. 6 хэшээл	Хубсаһа тэмдэглэлхэн үгэнүүдые дабтаха, шэнэ үгэнүүдые хэлэжэ хураха. Үргэнөөр хүүгэдэй хөөрэлдэлгэ хүгжөөхэ. -Хубсаһан тухай хөөрөжэ шадаха болгохо. Үхибүүдые хубсаһандаа наринаар, сэбэрээр хандахые хүмүүжүүлхэ.	Түргэн ба удаан «А-АА» аялгануудые үгэнүүд соо зүбөөр үгүүлхэ ойлгуулха. «Г»-абяа үгын дуунда зүб үгүүлхэ: малгай, дэгэл, түргэн, басаган.	Хубсаһан, малгай, дэгэл, гутал , бээлэй, самса, оймһон,хормой, үмдэн,буряд малгай, тэрлиг, буряд гутал, гоё, гоё бэшэ, түргэн-удаан, ута- богони,минии- шинии, шара, улаан, ногоон, хүхэ, газгаа гарая-гэртээ орое;	-Газгаа дулаан гү? -Газгаа наран байна гү, али үүлэтэй байна гү? - Хубсаһаа үмдэгты, хубсаһаа тайлагты; -Хубсаһаа үмдөө гүт? -Хубсаһаа тайлаа гүт? - Хубсалагты. -Хубсаһаа тайлагты. -Юу хэжэ наадахамнай б? -Хубсаһанай дэлгүүр наадая!	1.Юумэнэй нэрын өөртэ хамаадал: Хубсаһан- хубсаһаа, малгай- малгайгаа; 2. Хандаһан түхэл: Үмдэнэ- умдыш, үмдэгты, тайлана- тайлыш, тайлагты; 3. Ньюрай түлөөнэй нэрэнүүдэй зохилдол: Минии,шинии , танай, манай 4. Олоной тоогой	1.Энэ минии хубсаһан. Энэ минии малгай. 2.Энэ минии малгай- энэ шинии малгай . 3.Минии малгай улаан. Минии дэгэл хүхэ.Минии үмдэн хара. 4. Би дэгэлээ үмдөөб, гуталаа үмдөөб. Би хубсалааб.	-Газгаа гарая! - Гарая. - Үхибүүд, наадая! -Тиие! - Гэртээ, группэдээ орое, - Намда малгай үгыт даа. -Абыт даа. - Минии хубсаһан хаанаб? - Энэ байна, малгай, дэгэл...	Онһон үгэ «Хүн ахатай, дэгэл захатай» Наадан «Хубсаһана й дэлгүүр», «Минии хубсаһан хаанаб?». «Малгай нюулга», «Зүн, утаһан, зангилаа», «Бээлэй туулга» . «Хэн эгээ түргэн бэ?»

					залгалта: -нууд.			
9.Амитад. Шубууд. 8 хэшээл	Амитад ба шубуудыг нэрлэхэн ба тэдэнэй үнгэ зүһыг, абари зангыг тэмдэглэхэн үгэнүүдтэй танилсуулха. Нааданхай зураглан үхибүүдыг хөөрүүлжэ хургаха. Хөөрэлдэлгэ үргэнөөр эмхидхэхэ. Амитадыг ба шубуудыг гамнаха, тэдэн дэ туһалха хэрэгтэй гэжэ ойлгуулха.	Түргэн ба удаан «Э-ЭЭ» аялгануудта анхаралаа табиha. Ямар үгэнүүд соо хэрэглэгдэнэб, үгэ соо эдэ абяанай хууриг тодорхойлжо хургаха; «Ай» - абяантай үгэнүүдыг хэлэхэ, хууриг тодорхойлхо.	Гэрэй амитад: үхэр, морин, хонин, ямаан, тэмээн, гахай, нохой, миисгэй. Зэрлиг амитад: шандаган, шоно, үнэгэн, заряа, хэрмэн, булган, баабгай, хандагай. Шубууд: тахья, эрэ тахья, дальбараа, борбилоо, гулабхаа, хүхэ буха, турлааг, тоншуул, шаазгай. Талмай, ой, гэр. Морхооб, жэмэс, мяхан, хархяаг. Аймхай-аймхай бэшэ; Аймшагтай-аймшагтай бэшэ. Мэхэтэй-мэхэтэй бэшэ; Наадаха, эдихэ, дэбхэрхэ, гүйхэ, ниидэхэ, дуратай.	Газаа дулаан болоо, наран шарана. Үүлэ н үгы! - Талада гоё даа: сэсэг, ногоон ургана; -Эндэ морин ногоо эдинэ.. -Ой ерээбди: Ой соо гоё даа, сэбэр агаар. -Эндэ шандаган, шоно, үнэгэн, заряа, хэрмэн, булган, баабгай, хандагай байдаг.	1. Зааһан түлөөнэй нэрэ: Эндэ-тэндэ 2. Дахуул үгэ: Дээрэ-дооро. 3. Үйлэ үгын ерээдүй саг: -Эдэлэхэ-эдишэ; -Нэгэнэй ба олоной тоо: Дальбараа-дальбараанууд .	1. Гэрэй амитад: үхэр, морин, хонин, ямаан, тэмээн, гахай, нохой, миисгэй; 2. Зэрлиг амитад: шандаган, шоно, үнэгэн, заряа, хэрмэн, булган, баабгай, хандагай. 3. Шубууд: тахья, эрэ тахья, дальбараа, борбилоо, гулабхаа, турлааг, шаазгай. 4. Энэ миисгэй - Мурка. Миисгэй томо, хара. Миисгэй наадаха дуратай. 5. Энэ шандаган-Степа.	1.-Сайн байна! та хэмта? -Би шандаганби! - Танайда орожо болохо гү? - Орогты, хуугты! -Морхооб эдигты. -Һайн даа амтатай! -Баяртай! 2. -Сайн байна, хаанаб шандаган? - Эндэ үгы! -Би шамайг эдихэмни. -Намайг бү эдиш даа!	Шүлэг Д.Улзытуев «Мөөдэй»; Дуун Үг.Ц-Х. Хубитуевагай, Хүг. Б.Батодоржиевай «Орогты манайда» Наадан «Аймшагтай-аймшагтай бэшэ хэн бэ?» Мэхэтэй-мэхэтэй бэшэ?»; «Дэлгүүр» «Автобусор ябая!»

						Шандаган сагаан,жаахан, аймхай.		
10 Минии гэр. 6 хэшээл	Урда жэл гарахан үгэнүүдээ дабтаха. Шэнэ үгэнүүдтэй танилсуулха, гэр тухайгаа хөөрөжэ шадаха болгохо. Зүбөөр асуудалда харюусажа, хөөрэлдөө эмхидхэжэ шадахые хургаха. Гэртээ, таһагтаа сэбэрые сахихые хүмүүжүүлхэ.	«Һ», «Г»- абяануудые зүбөөр үгүүлхые үргэлжэлүүлх э. Үгэнүүд соо ямар түргэн ба удаан аялганууд байнаб гэжэ тэмдэглэхэ, зүбөөр үгүүлхэ.	Гэр, сонхо, үүдэн, хана, шала, таһалга,орон, аяга, шорой, хамуур, хубсаһан, нааданхай, шинии-минии, манай-танай, үндэр-набтар, хайхан, хайхан бэшэ, сэбэр- муухай, газаа, сэлмэг, бүрхэг. Газаа наадая.	-Үхибүүд, гэр бария! -Хэн барилгашан болохоб! -Энэ хэнэй гэр бэ? -Энэ юун бэ? - Газаа сэлмэг үдэр гү? -Газаа бүрхэг үдэр гү?	1.Мүнөө сагай үйлэ үгэнүүд: угаана, хамана; 2. Хандаһан түхэл: угаагыш, хамыш; 3.Нюурай зүйр үгэ: Би угаагааб. Би хамааб.	-Энэ гэр. Энэ минии гэр.Минии гэр томо, үндэр.Энэ минии сонхо. -Эгэшэ аягаа угаана. Ахай шоройгоо хамана. Гэртэ сэбэр болоо. - Энэ минии таһалга. Минии таһалга гоё. Энэ минии орон, шкаф, хубсаһан, нааданхайнуу д: машина, хүүхэлдэй, миисгэй, нохой.	-Сайн байна! Энэ хэнэй гэр бэ? -Энэ минии гэр. -Танайда орожо болохо гү? -Орогты, һуугты, сай уугты! -Һайн даа. -Бообо эдигты! -Һайн даа. -Танай таһалга хаанаб? - Энэ байна. -Баяртай! -Ерыш наашаа, намда туһалыш! - Зай, зай. -Аягаа угаагыш! -Шоройгоо хамыш! Би хамааб -Һайн даа!	Шүлэг Ц.Бимбаев «Сэсэгүүд» Дуун Үг.Ц-Х. Хубитуеваг ай, Хүг. Б.Батодорж иевай «Орогты манайда» Наадан «Барилгаша д», «Айлшад ерээ...»

Организация системы мониторинга динамики образовательных достижений детей по бурятскому языку

Основной целью мониторинга определение степени освоения ребенком программы. Система мониторинга достижения детьми планируемых результатов освоения программы призвана обеспечить комплексный подход к оценке результатов освоения данной программы и динамики развития детей.

Алгоритм организации системы мониторинга динамики образовательных достижений детей по бурятскому языку

- 1. Определение состава рабочей группы**
- 2. Определение формата мониторинга.** Формат мониторинга должен соответствовать:
 - требованиям, предусмотренным Федеральными государственными требованиями к структуре основной общеобразовательной программы дошкольного образования (приказ МОиН РФ от 23.11.2009г. № 655)
= программе «Амар мэндээ, үхиүүд!».
- 3. Определение объекта мониторинга.** Объектом мониторинга динамики образовательных достижений детей по бурятскому языку овладение бурятским языком как средством общения на элементарном уровне, конкретно, коммуникативная компетенция.
- 4. Определение содержания мониторинга** (определение показателей мониторинга). Содержание мониторинга отражается в показателях мониторингового исследования. Выбор показателей и их количество зависит от содержания и задач Примерной программы по учебному предмету «Бурятский язык как второй» для дошкольных образовательных организаций. Показатели, необходимые для оценки достижения результатов части Программы, формируемой участниками образовательного процесса,

формулируются коллективом ДОО самостоятельно, с учетом реализуемых задач.

5. Определение методов мониторинга. При выборе методов мониторинга необходимо учитывать следующие требования:

- сочетание низко формализованных (наблюдение, беседа, экспертная оценка и др.) и высоко формализованных (тестов, проб, аппаратурных методов и др.) методов, обеспечивающее объективность и точность получаемых данных;
- использование только тех методов, применение которых позволяет получить необходимый объем информации в оптимальные сроки.

6. Определение форм мониторинга. Учителем бурятского языка подбираются следующие формы мониторинга:

- наблюдению за ребенком,
- беседы,
- экспертные оценки,
- анализ продуктов детской деятельности;
- критериально-ориентированные методики нетестового типа,
- критериально-ориентированное тестирование,
- скрининг-тесты.

7. Разработка форм оформления и фиксирования результатов мониторинга. Возможны различные варианты оформления и фиксирования результатов мониторинга: рабочие тетради, сводные таблицы, технологические карты, карты развития ребенка и др.; оформление результатов в цвете, в баллах, др.

8. Определение периодичности и сроков проведения мониторинга.

Периодичность и сроки проведения мониторинга устанавливаются и утверждаются дошкольным образовательным учреждением самостоятельно. Рекомендуемая периодичность проведения мониторинга - 3 раза в год (начало, середина и конец учебного года), что позволяет выявить динамику изменений показателей освоения детьми Программы. Рекомендуемая длительность проведения мониторинга - 2-3 недели (каждый период).

9. Педагогический анализ результатов мониторинга. Учитель анализирует полученные результаты мониторинга по каждому воспитаннику, уровень освоения Программы (умеет /не умеет), определяют причины тех или иных результатов освоения Программы. По результатам анализа показателей мониторинга проектируется (корректируется) индивидуальный образовательный маршрут воспитанника.

10. Составление аналитической справки по результатам мониторинга (для педагогических кадров, проходящих аттестацию на первую и высшую квалификационную категорию). Результаты мониторинга достижения детьми планируемых результатов освоения Программы (за 2-3 года) служат основой для оформления аналитической справки, входящей в портфолио профессиональной деятельности педагогических работников ДОО, проходящих аттестацию на первую и высшую квалификационную категорию.